

Dorota Panowek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Kronika Wydarzeń Muzeum Niepodległości w Warszawie Styczeń/Luty/Marzec 2023

W sali balowej (Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów) można było oglądać wystawę „Sławę nam znaczone stworzyć”, zrealizowaną w ramach projektu „Pokolenie Polski Niepodległej”.

Przed wejściem do Muzeum Niepodległości można było się zapoznać z wystawą plenerową „Gabriel Narutowicz (1865–1922) – pierwszy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. W stulecie wyboru i śmierci”, zaś w Muzeum Więzienia Pawiak z wystawą plenerową „Zatrzymane w kadrze... Dni Pamięci Pawiaka na przestrzeni lat”.

W Mauzoleum Walki i Męczeństwa prezentowano wystawę „Andrzeja Szafrąński. Prośba” oraz rzeźbę *Ekshumowany* autorstwa Aliny Szapocznikow ze zbiorów Muzeum Niepodległości.

W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, w ramach Galerii Jednego Obiektu, przedstawiono obraz *Guernica* autorstwa Wojciecha Fangora (kopia obrazu Picassa).

Uczniowie mazowieckich szkół mogli korzystać z promocyjnej oferty instytucji kultury samorządu Mazowsza za złotówkę w ramach programu „Kulturalna szkoła na Mazowszu”.

Muzeum Niepodległości ogłosiło konkurs na plakat towarzyszący obchodom 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego i upamiętniający bohaterstwo jego uczestników oraz działaczy niepodległościowych. Inspiracją dla uczestników konkursu miało być hasło „Wolność. Równość. Niepodległość”, które występuje na sztandarach i medalionach z okresu Powstania Styczniowego.

Styczeń 2023

W sali wystaw czasowych Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów prezentowano ekspozycję „Maria Konopnicka. Wróciłam”, powstałą w wyniku współpracy Muzeum Literatury z Zespołem Archiwum Kobiet IBL PAN, przy wsparciu Muzeum Niepodległości.

W Muzeum Więzienia Pawiak można było oglądać wystawę „Martyrologium polskiego duchowieństwa katolickiego pod niemiecką okupacją 1939–1945”.

W Ziębickim Domu Kultury prezentowano wystawę planszową Muzeum Niepodległości „Ignacy Jan Paderewski. Mąż Stanu i Artysta”.

W Muzeum Ziemi Mogileńskiej w Chabsku otwarto wystawę „Nasze zrywy powstańcze 1806–1918/19. Mogilno, Trzemeszno, Strzelno, Dąbrowa, Orchowo”.

W Salonie Artystycznym Umbilicus Urbis Fundacji Willa Polonia prezentowano wystawę „Czemierniki: zapomniana stołeczność”, której Muzeum Niepodległości było współorganizatorem.

W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyły się zajęcia edukacyjne dla młodzieży w związku z 160. rocznicą wybuchu Powstania Styczniowego: *Zryw powstańczy 1863 roku. Gorzka chwala* (12 stycznia), *Powstanie Styczniowe w literaturze i sztuce* (19 stycznia), *Powstanie Styczniowe a Powstanie Listopadowe* (26 stycznia). Zajęcia poprowadził Michał Rybak z Działu Edukacji.

13 stycznia: Na dziedzińcu wewnętrznym Muzeum Więzienia Pawiak otwarto wystawę plenerową pt. „Tajne nauczanie Polek w KL Ravensbrück”, wypożyczoną z Muzeum Stutthof.

12 stycznia: W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie odbył się wernisaż wystawy „Marian Kratochwil (1906–1997). Kresy w sercu i na emigracji”. Wystawa prezentuje ponad 60 prac Mariana Kratochwila, pochodzących z prywatnej kolekcji dr. Jana Sęka – prezesa Fundacji Villa Polonia. Wystawa po raz pierwszy była eksponowana w Muzeum Niepodległości w Warszawie w roku 2022, ekspozycja w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Lublinie była drugą publiczną prezentacją kolekcji prac Mariana Kratochwila w Polsce.

15 stycznia: W Muzeum Niepodległości odbyły się zajęcia edukacyjne z cyklu „Rodzinna niedziela” pt. *Kaligrafia poprzez wieki*.

Wczesne średniowiecze. Podczas spotkania przyjrzano się reprodukcjom wiekowych rękopisów oraz odbyły się warsztaty poświęcone technice pisania stalówką ściętą. Uczestnicy zajęć starali się odtworzyć historyczny i ponadczasowy krój pisma, jakim jest uncjała. Spotkanie poprowadziła Magda Bilińska z Działu Edukacji.

17 stycznia: Tego dnia w 1943 roku odbył się pierwszy transport więźniów Pawiaka do KL Lublin/Majdanek. W 80. rocznicę wydarzenia kustosz Robert Hasselbusch z Muzeum Więzienia Pawiak wygłosił prelekcję dla zaprzyjaźnionej młodzieży ze Szkoły Podstawowej nr 210 im. Bohaterów Pawiaka, przybliżając historię transportu. Przywołano również sylwetki więźniów, którzy znaleźli się w ww. transporcie. Dzięki znajdującym się w zasobach muzeum nagraniom, mogliśmy młodzieży zaprezentować relacje m.in. Leszka Zabłockiego, Danuty Brzosko czy Zygmunta Jateczaka.

18 stycznia: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów miało miejsce wyjątkowe spotkanie dwojga autorów książek o prezydencie Stefanie Starzyńskim pt. „Dwa spojrzenia, jeden prezydent”. Rozmawiali Beata Michalec (zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości) oraz Grzegorz Piątek (polski architekt, krytyk i historyk architektury, laureat Paszportu Polityki w kategorii literatura za rok 2022). Spotkanie prowadził Mikołaj Madurowicz (badacz miasta, geograf, varsavianista, genealog).

18 stycznia: W Galerii Malarstwa Historycznego Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej otwarto wystawę czasową pt. „Walery Eljasz-Radzikowski – malarz i patriota”. Jej kuratorką była Małgorzata Karolina Piekarska – kierownik Działu Zbiorów Muzeum Niepodległości. Było to pierwsze wydarzenie na terenie Cytadeli Warszawskiej w ramach obchodów 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego.

19 stycznia: W Sali Kinowej im. Karola Beyera Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej miała miejsce projekcja filmu Leonarda Buczkowskiego z 1936 roku, na podstawie powieści Stefana Żeromskiego pt. *Wierna rzeka*.

20 stycznia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyły się główne uroczystości obchodów 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego, organizowane przez Muzeum Niepodległości. W samo południe, wspólnie z przedstawicielami władz samorządowych, instytucji muzealnych i oświatowych, złożono hołd

powstańcom styczniowym, składając wieńce i zapalając znicze na znak pamięci w Galerii Rządu Narodowego 1863 roku, przedstawiającej popiersia Romualda Traugutta, Rafała Krajewskiego, Jana Jeziorańskiego, Romana Żulińskiego i Józefa Toczyskiego. W Galerii Plakatu odbył się wernisaż wystawy „Pamięć o Powstaniu Styczniowym w źródłach pisanych i zabytkach ze zbiorów Muzeum Niepodległości”. Na wystawie ukazane zostały różne formy kultywowania pamięci o tym historycznym wydarzeniu, a przede wszystkim o powstańcach styczniowych. Przedstawione zostały pamiątki powstańców, biżuteria patriotyczna, pamiątkowe medale, druki okolicznościowe, a także unikatowe pamiątki po więźniach Cytadeli Warszawskiej. Następnie odbyła się prezentacja okolicznościowej karty pocztowej wydanej przez Poczta Polską. Na pocztówce znalazł się obraz Aleksandra Sochaczewskiego *Pożegnanie Europy*, natomiast na znaczku portret *Heleny z Majewskich Kirkorowej* tego samego autora. Kartę uzupełniała pięknie wykonana przypinka z wizerunkiem herbu, który znalazł się na historycznej pieczęci Rządu Narodowego. Odświeżenia dokonali: dyrektor Biura Współpracy Międzynarodowej i Filatelistyki Poczty Polskiej Krzysztof Górski, zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości dr Beata Michalec oraz zastępca dyrektora ds. administracji Muzeum Niepodległości Tomasz Jagodziński. Uroczystość poprowadził dr Krzysztof Bąkała, kierownik Działu Historii i Badań Naukowych Muzeum Niepodległości. W uroczystościach wzięły również udział dzieci i młodzież.

23 stycznia: Główne państwowe uroczystości upamiętniające okrągłą rocznicę największego i najdłuższego zrywu niepodległościowego w historii Polski odbyły się w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, oddziale Muzeum Niepodległości – miejscu, w którym wolność i życie utraciło wielu powstańców styczniowych. Prezydenci Polski i Litwy Andrzej Duda i Gitanas Nausėda upamiętnili 160. rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego podczas uroczystości przy Bramie Straceń. List od prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego odczytał ambasador Ukrainy w Polsce Wasyl Zwarycz, następnie złożono wieńce i kwiaty w asyście warty honorowej WP.

23 stycznia: W auli im. Jana Pawła II na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbył się koncert *Z kolędą w Nowy Rok*, zorganizowany przez Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego Uniwersytetu Kardynała Stefana

Wyszyńskiego w Warszawie oraz Muzeum Niepodległości. Wydarzenie zostało objęte honorowym patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego.

24 stycznia: W Sali Kinowej im. Karola Beyera Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej miała miejsce projekcja filmu Edwarda Puchalskiego z 1922 roku pt. *Rok 1863*, na podstawie powieści Stefana Żeromskiego *Wierna rzeka*.

25 stycznia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyło się sympozjum naukowe z okazji 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego. Referaty wygłosiło ponad 30 prelegentów. Na otwarciu sympozjum obecni byli również przedstawiciele władz samorządowych: Aleksander Ferens – burmistrz Dzielnicy Śródmieścia m.st. Warszawy i Zbigniew Czaplicki reprezentujący samorząd województwa mazowieckiego, a także dyrektor zaprzyjaźnionego Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego – dr Janusz Gmitruk. Dyrektor Muzeum Niepodległości w Warszawie – dr Tadeusz Skoczek wręczył albumy *Powstanie Styczniowe*, dziękując swoim pracownikom za zorganizowanie tegorocznych obchodów rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego, w tym sympozjum naukowego, którego pomysłodawczynią była dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych.

26 stycznia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyły się warsztaty plastyczne dla uczniów w ramach obchodów 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego. Przed przystąpieniem do rysowania uczniowie wysłuchali krótkiego wprowadzenia historycznego, połączonego z oprowadzeniem po ekspozycji stałej. Dzięki takiemu przygotowaniu mogli tworzyć swoje prace, inspirowane historią Powstania Styczniowego. Najlepsze z nich zostały nagrodzone publikacjami Muzeum Niepodległości.

26 stycznia: Na terenie Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbył się spacer historyczny w świetle pochodni. Tematem wydarzenia były egzekucje skazanych na śmierć więźniów X Pawilonu, które niejednokrotnie odbywały się nocami. Ostatnią drogę oświetlano skazanemu pochodniami. Spacer rozpoczął się na dziedzińcu dawnego więzienia, w pobliżu gruszy „pamiętającej” osadzonych tu powstańców styczniowych, zakończył zaś na miejscu straceń pod murem Cytadeli Warszawskiej. Spacer prowadził Michał Cieślak, adiunkt Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.

27 stycznia: Przed warszawskim Pomnikiem Bohaterów Getta, hołd ofiarom Zagłady oddali przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, placówek dyplomatycznych, organizacji społecznych i wyznaniowych, instytucji kultury, uczniowie i mieszkańcy stolicy. Muzeum Niepodległości reprezentowały dr Beata Michalec – zastępca dyrektora, Joanna Gierczyńska – kierownik Muzeum Więzienia Pawiak oraz Dorota Panowek z Działu Promocji, które w imieniu naszej instytucji pod Pomnikiem Bohaterów Getta złożyły kwiaty. Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokautu został uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 1 listopada 2005 roku – w rocznicę wyzwolenia KL Auschwitz, które nastąpiło 27 stycznia 1945 roku. Tego dnia również przed pomnikiem Drzewa Pawiackiego na dziedzińcu Muzeum Więzienia Pawiak oraz przed tablicą memoratywną Mauzoleum Walki i Męczeństwa w al. Szucha zapalili znicze i złożyli kwiaty Aleksander Ferens – burmistrz Dzielnicy Śródmieście, Bożena Kosińska-Krauze – przewodnicząca Komisji Kultury i Nazewnictwa Rady Dzielnicy Mokotów, Paweł Lech – radny m.st. Warszawy, w towarzystwie dr Beaty Michalec – zastępcy dyrektora Muzeum Niepodległości oraz Joanny Gierczyńskiej – kierownik Muzeum Więzienia Pawiak.

30 stycznia: W kinie Kultura odbyła się premiera filmu pt. *Panna opętana*, która połączona była z dyskusją na temat uczestnictwa kobiet w Powstaniu Styczniowym. Film był częściowo kręcony w murach Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. Obraz opowiada o Henryce Pustowójtównie – uczestniczce Powstania Styczniowego, adiutantce Mariana Langiewicza. Akcja filmu rozgrywa się jeszcze przed wybuchem Powstania Styczniowego. Ekranizacja skupia się głównie na losach Henryki Pustowójtówny w okresie młodości i jej relacjach z najbliższą rodziną

31 stycznia: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, w ramach cyklu Galeria Jednego Obiektu, odbyła się prezentacja kopii obrazu pt. *Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem* Jana Matejki, wykonanej przez Hakoba Mikayeliana. Tym razem pokaz związany był z inauguracją Roku Kopernikańskiego. Wśród gości znaleźli się zastępca dyrektora Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku – Anna Zienkiewicz, prezes Fundacji Kościuszkowskiej – Leszek Marek Krześniak oraz sam autor prezentowanego dzieła – Hakob Mikayelian. W trakcie wydarzenia zaprezentowano

również portret polskiego astronoma według wizji ormiańskiego malarza.

Luty 2023

W sali wystaw czasowych Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów prezentowano ekspozycję „Maria Konopnicka. Wróciłam”, powstałą w wyniku współpracy Muzeum Literatury z Zespołem Archiwum Kobiet IBL PAN, przy wsparciu Muzeum Niepodległości.

Wystawę „Hubal. Henryk Dobrzański 1897–1940” pokazano w Medyczo-Społecznym Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Jaśle (10–19 lutego), Szkole Podstawowej nr 10 im. mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” w Jaśle (20–22 lutego), Liceum Ogólnokształcącym w Kołaczycach (23–26 lutego), Zespole Szkół nr 3 w Jaśle (27–28 lutego).

Na dziedzińcu wewnętrznym Muzeum Więzienia Pawiak można było zobaczyć wystawę plenerową pt. „Tajne nauczanie Polek w KL Ravensbrück”, wypożyczoną z Muzeum Stutthof.

W Muzeum X Pawilonu prezentowano wystawy „Walery Eljasz-Radzikowski – artysta i patriota” i „Pamięć o Powstaniu Styczniowym w źródłach pisanych i zabytkach ze zbiorów Muzeum Niepodległości”.

1 lutego: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów zaprezentowano wystawę „Powstanie Styczniowe 1863–2023” w ramach oficjalnych obchodów roku Powstania Styczniowego. Ekspozycja jest hołdem dla poległych za Ojczyznę, ukazuje różnorodność politycznych i społecznych postaw Polaków w latach 1860–1864. Za jej scenariusz odpowiadają Jan Engelgard i dr Tadeusz Skoczek, zaś organizacją projektu zajął się Maciej Jakubowski, kierownik Galerii Brama Bielańska Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. Wystawę otworzyli zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości ds. programowych dr Beata Michalec oraz kurator Galerii Brama Bielańska Maciej Jakubowski.

1 lutego: W głównej siedzibie Muzeum Niepodległości odbył się Oplątek Ormiański, współorganizowany z Fundacją Ormiańską – Armenian Foundation.

1 lutego: W Muzeum Niepodległości została zorganizowana konferencja naukowa „80. rocznica powstania zamojskiego. Prawda i pamięć”, we współpracy z Muzeum Historii Polskiego Ruchu

Ludowego, Stowarzyszeniem Historyków Wojskowości oraz Zakładem Historii Ruchu Ludowego. Zgromadzonych gości powitali: dr Janusz Gmitruk, dyrektor MHPRL, prof. dr hab. med. Barbara Bartłomowicz-Oesch, dr Beata Michalec, zastępca dyrektora Muzeum Niepodległości ds. programowych oraz dr Krzysztof Bąkała, kierownik Działu Historii i Badań Naukowych MN. W imieniu Marszałka Województwa Mazowieckiego list odczytał Zbigniew Czaplicki, Pełnomocnik Marszałka ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. Konferencji towarzyszyła wystawa „Powstanie zamojskie”.

1 lutego: 79. rocznica egzekucji kata Warszawy Franza Kutschery. Delegacja Muzeum Niepodległości uczestniczyła w uroczystościach związanych z tym wydarzeniem. Złożono kwiaty przy kamieniu w Alejach Ujazdowskich, upamiętniającym miejsce przeprowadzenia akcji „Kutschera”.

2 lutego: W Muzeum Niepodległości w Warszawie odbył się koncert pt. *Pastorałka dla pokoju*, organizowany we współpracy z Warszawską Izbą Gospodarczą. Wystąpił duet Agny & Vlasta (Agnę Bryjan – sopran, Vlastę Traczyk – kompozytorka, pianistka) oraz Victoria Traczyk – wokalistka. Tego wieczoru wspomniano również śp. Marka Gaszyńskiego i można było usłyszeć kilka jego największych przebojów, w tym *Sen o Warszawie* oraz jeden z ostatnich utworów tego autora – *Czy potrafię kochać?*

3 lutego: W kinie Atlantic miał miejsce pokaz filmu *Szwadron* z 1992 roku, zorganizowany przez Urząd Dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy. Przed projekcją odbyła się debata, poświęcona powstaniu 1863 roku i jego znaczeniu w historii Polski, a także roli jaką Warszawa odegrała w tych wydarzeniach. Uczestnikami debaty byli: dr hab. Jerzy Mazurek, wicedyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego oraz Michał Cieślak, ekspert z Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.

3 lutego: W Węgrowskim Ośrodku Kultury, podczas konferencji popularnonaukowej odbyła się prezentacja wystawy „Powstanie Styczniowe 1863–2023”, towarzyszącej obchodom 160. rocznicy bitwy pod Węgrowem. Podczas konferencji Maciej Jakubowski, kierownik Galerii Brama Bielańska, zaprezentował wykład *Dziedzictwo Powstania Styczniowego na Mazowszu*.

4 lutego: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się konferencja naukowa poświęcona 160. rocznicy wybuchu

Powstania Styczniowego, współorganizowana przez Zarząd Stowarzyszenia Klub Miłośników Dawnych Militariów Polskich, Oddział Warszawski Stowarzyszenie Dawnej Broni i Barwy.

4 lutego: Muzeum Niepodległości, wraz z Polską Fundacją Kościuszkowską, zorganizowało warszawski spacer pod hasłem Śladami Tadeusza Kościuszki. Wydarzenie odbyło się w ramach Wszechnicy Kościuszkowskiej. Spacer rozpoczął się przed Pałacem Kazimierzowskim, a zakończył pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki na placu Żelaznej Bramy.

7 lutego: W Galerii Brama Bielańska odbył się wernisaż wystawy czasowej „Pejzaże Orkana – wystawa fotografii Wojciecha Noworyty”. Autor na swoich fotografiach przedstawia piękno krajobrazu Podhala, Pienin, Gorców i Tatr, miejsc związanych z postacią Władysława Orkana, słynnego pisarza okresu Młodej Polski i oficera Legionów Polskich.

7 lutego: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów miała miejsce druga prezentacja dzieła Hakoba Mikayelyana – kopii obrazu Jana Matejki *Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem* w ramach Galerii Jednego Obiektu. Wydarzenie to było kontynuacją obchodów Roku Kopernikańskiego w Muzeum Niepodległości. Bezpośrednio po spotkaniu w sali multimedialnej odbyła się Wszechnica Kopernikańska, podczas której można było wysłuchać wykładów prof. Izabelli Rusinowej oraz dr. Leszka Marka Krześniaka.

8 lutego: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbył się wernisaż wystawy planszowej pt. „160. rocznica wybuchu Powstania Styczniowego. Pod Sztandarem z Orłem Białym 1863”, przygotowanej przez wydawnictwo Green Light Media i miesięcznik „Zielony Sztandar” wspólnie z Muzeum Niepodległości oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Ekspozycja przybliżyła najistotniejsze informacje o Powstaniu Styczniowym oraz publikacje książkowe związane z tym wydarzeniem. Prezentuje dziedzictwo w malarstwie, przybliży symbolikę i artefakty związane z powstaniem. Wskazuje na udział w nim warstwy chłopskiej oraz, co istotne, pokazuje wpływ Powstania Styczniowego na umocnienie polskiej świadomości narodowej i na dążenia niepodległościowe następnych pokoleń Polaków.

8 lutego: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyło się spotkanie w ramach cyklu „Warszawa na zakrętach historii”, współorganizowane z Warszawskim Magazynem Ilustrowanym „Stolica”.

Tym razem Jerzy S. Majewski wygłosił wykład pt. *Warszawa w dobie powstania styczniowego*. Cykl wykładów odbywa się pod patronatem honorowym Marszałka Województwa Mazowieckiego.

9 lutego: W Galerii Brama Bielańska odbył się wernisaż wystawy czasowej „Karol Lewakowski – 1836–1912”. Ekspozycja planszowa powstała we współorganizacji z Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego i dotyczy Karola Lewakowskiego – powstańca styczniowego, posła do parlamentu austriackiego 1884–1897 Ligi Narodowej i Stronnictwa Ludowego, wybitnego działacza społecznego, prawnika. Nigdy nie porzucił sprawy niepodległościowej, a pod koniec życia był jednym z założycieli Muzeum w Raperswilu.

9 lutego: W Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego odbyła się promocja publikacji *Opowiedz nam swoją historię. 100 lat niepodległości w historii mojej rodziny* pod redakcją dr. Janusza Gmitruka i dr. Tadeusza Skoczka. Muzeum Niepodległości reprezentował Piotr Maroński, pracownik Biblioteki Muzeum Niepodległości.

9 lutego: W Muzeum Niepodległości odbyło się posiedzenie Komisji Kultury i Dziedzictwa Narodowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego. W czasie spotkania dyrektor Muzeum Niepodległości dr Tadeusz Skoczek opowiedział o działalności Muzeum. Maciej Jakubowski, kurator Galerii Brama Bielańska, zreferował obchody 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego. Po spotkaniu radni zwiedzili dwie wystawy: ekspozycję czasową „Wróciłam. Maria Konopnicka”, która jest efektem współpracy trzech podmiotów: Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza, Archiwum Kobiet PAN i Muzeum Niepodległości, zaś powstała w ramach obchodów Roku Marii Konopnickiej oraz ekspozycję stałą „Kresy i bezkresy w zbiorach Muzeum Niepodległości”. Na wystawę składają się Kolekcja Krzemieniecka, Kolekcja Leopoldis, Kolekcja Sybiracka oraz zbiory wileńskie – Vilniana.

10 lutego: W sali kinowej Miejskiego Centrum Kultury Płońsk odbyła się inauguracja „Mazowieckiego Wędrownego Instytutu Europejskiego im. Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego”, współorganizowana przez Urząd Miejski Płońsk i Fundację My Obywatele UE.

10 lutego: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, w ramach Salonu Dobrej Książki im. Tadeusza Górnego, odbyła się prezentacja książki *Konopnicka – raz jeszcze* wydanej przez Wydawnictwo Narodowego Centrum Kultury. W rozmowie wzięli udział: prof. dr hab.

Maria Jolanta Olszewska, dr hab. Monika Rudaś-Grodzka, dr hab. Karol Samsel oraz dr Agnieszka Skórzewska-Skowron.

11 lutego: W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie odbył się finał wystawy „Marian Kratochwil. Kresy w sercu i na emigracji”.

14 lutego: W pałacu Sroczyńskich w Gorajowicach-Jaśle nastąpiło uroczyste otwarcie wystawy „Hubal. Henryk Dobrzański 1897–1940”. Ekspozycja została przygotowana w 2022 roku przez Stowarzyszenie „Hubalowa Rodzina” we współpracy z Muzeum Niepodległości w Warszawie z okazji 125. rocznicy urodzin mjr. Henryka Dobrzańskiego.

14 lutego: W 81. rocznicę przekształcenia Związku Walki Zbrojnej w Armię Krajową delegacja Muzeum Niepodległości uczestniczyła w obchodach upamiętniających to wydarzenie, złożyła kwiaty pod pomnikiem Stefana „Grota” Roweckiego oraz pod pomnikiem Armii Krajowej i Polskiego Państwa Podziemnego.

14 lutego: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyło się kuratorskie oprowadzanie po wystawie „Maria Konopnicka. Wróciłam”. Pracowników Muzeum Niepodległości oprowadziła jedna ze współtwórczyń wystawy – Katarzyna Jakimiak z Muzeum Literatury.

14–24 lutego: Muzeum Niepodległości po raz kolejny przyłączyło się do akcji „Zima w mieście”. W ramach programu „Kulturalna szkoła na Mazowszu” przygotowano różnorodną ofertę edukacyjną, skierowaną do uczniów spędzających ferie zimowe w Warszawie.

15 lutego: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się kolejna odsłona cyklu: Salon Dobrej Książki im. Tadeusza Górnego. Dyskusja z udziałem autora oraz Wiesławy Kowalskiej z Towarzystwa Kulturalnego „Echo Pyzdr” poświęcona było książce ks. kanonika dr. Błażeja Michalewskiego *Wiara na wygnaniu*. Publikacja została wydana w serii Biblioteka Zesłańca przez mające siedzibę we Wrocławiu Polskie Towarzystwo Ludoznawcze w 2022 roku. Autor w swoich badaniach skupił się na historii i losach Kościoła rzymskokatolickiego w sowieckim Kazachstanie. Podczas wystąpienia przedstawił też informacje związane z przeżyciami działaczy niepodległościowych oraz ich rodzin przymusowo zsyłanych w głąb ZSRR. W trakcie wydarzenia obecna była delegacja Biblioteki Publicznej w Blizanowie, grono pedagogiczne oraz młodzież z lokalnych szkół. Spotkanie odbyło się w miłej i otwartej atmosferze.

Salon Dobrej Książki poprowadził pracownik Biblioteki Muzeum Niepodległości Piotr Maroński.

15 lutego: W Muzeum Niepodległości odbył się finał wystawy „Wróciłam. Maria Konopnicka”, zorganizowanej przez Muzeum Literatury i Archiwum Kobiet IBL PAN, przy wsparciu Muzeum Niepodległości.

16 lutego: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów można było wysłuchać koncertu *Pejzaże mazowieckie* w wykonaniu Małgorzaty Kuleszy i Marcina Rogalskiego, którego organizatorem była Fundacja „NIKT NIE ZOSTAJE”. Wydarzenie, pod patronatem honorowym Przewodniczącego Sejmiku Województwa Mazowieckiego Ludwika Rakowskiego, było dedykowane żołnierzom weteranom misji zagranicznych i ich rodzinom. Zgromadzonych gości przywitała prezes Fundacji Jadwiga Zakrzewska, a w imieniu dyrektora Muzeum Niepodległości głos zabrała dr Beata Michalec, zastępca ds. programowych. Kilka słów do weteranów skierował także marszałek Wiesław Raboszuk. Wydarzenie poprowadził Arkadiusz Detmer. Można było wysłuchać także informacji na temat działalności Centrum Weterana Działań poza Granicami Państwa. Naszymi gośćmi honorowymi byli weterani wraz z rodzinami. Wśród publiczności zasiedli także radni Sejmiku Województwa Mazowieckiego, radni m.st. Warszawy oraz dyrektorzy mazowieckich instytucji kultury.

23 lutego: W Muzeum Niepodległości odbyło się uroczyste spotkanie pt. „Rafała Skąpskiego związki z Mazowszem”. Bohaterem wydarzenia był Rafał Skąpski, człowiek wielkiej i twórczej aktywności na polu kultury polskiej. Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik przyznał Rafałowi Skąpskiemu medal „Pro Mazovia”. Laudację na cześć obdarowanego wygłosił dr Tadeusz Samborski. Zgromadzeni mogli się zapoznać z fragmentami filmów Jacka Frankowskiego. Odczytano również fragmenty książki pt. *Dziwne jest serce kobiece... Wspomnienia galicyjskie*.

25 lutego: Odbył się 61. rajd szlakiem Powstania Styczniowego 1863 roku „DOBRA 2023” w 160. rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego. Dwoma trasami najstarszego rajdu w okolicach Łodzi, pieszą i rowerową, można było zwiedzić miejsca związane z bitwą pod Dobrą oraz bitwą pod Dobieszkowem, najważniejsze miejsca upamiętniające powstańcze walki, a także podziwiać przyrodę Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich. W Ochotniczej

Straży Pożarnej w Dobrej dla uczestników przygotowano prezentację statyczną uzbrojenia i wyposażenia żołnierzy Wojska Polskiego, wystawy, projekcje filmów, ciepłą herbatę oraz konkursy o Powstaniu Styczniowym z nagrodami. Organizatorami Rajdu byli: członkowie Komisji Krajoznawczej i Ochrony Przyrody, przodownicy turystyki kolarskiej z Klubu Turystów Kolarzy im. H. Gineta przy PTTK Oddziale Łódzkim, Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich (Oddział Terenowy ZPKWŁ). Muzeum Niepodległości objęło wydarzenie honorowym patronatem.

28 lutego: Na kanale YouTube Muzeum Niepodległości odbyła się premiera filmu prezentującego monografię pokonferencyjną *Powstanie Styczniowe. Kraj i Litwa pogrzażyły się w żalobie narodowej*. Prezentacji dokonała dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych.

28 lutego: W Bibliotece dla Dzieci i Młodzieży nr 40 w Warszawie odbyło się spotkanie promujące książkę dr Beaty Michalec pt. *Stefan Starzyński – gospodarz stolicy w latach 1934–1939*.

Marzec 2023

Wystawę „Hubal. Henryk Dobrzański 1897–1940” prezentowano w Zespole Szkół Budowlanych w Jaśle (1–2 marca), Zespole Szkół Usługowych i Spożywczych w Jaśle (3–6 marca), Zespole Szkół Technicznych w Jaśle (7–9 marca), II Liceum Ogólnokształcącym w Jaśle (10–14 marca), I Liceum Ogólnokształcącym w Jaśle (15–16 marca), Zespole Szkół nr 4 w Jaśle (17 i 20 marca), Zakładzie Karnym w Jaśle (18–19 marca).

Na dziedzińcu wewnętrznym Muzeum Więzienia Pawiak można było obejrzeć wystawę plenerową pt. „Tajne nauczanie Polek w KL Ravensbrück”, wypożyczoną z Muzeum Stutthof.

W Muzeum X Pawilonu prezentowano wystawy „Walery Eljasz-Radzikowski – artysta i patriota”, „Pamięć o Powstaniu Styczniowym w źródłach pisanych i zabytkach ze zbiorów Muzeum Niepodległości” oraz „160. rocznica wybuchu Powstania Styczniowego. Pod Sztandarem z Orłem Białym 1863”.

1–15 marca: W Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Augusta Cieszkowskiego w Węgrowie prezentowano wystawę „Powstanie Styczniowe 1863–2023”.

2 marca: Delegacja Muzeum Niepodległości uczestniczyła w finale konkursu dotyczącego 160. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego, organizowanego przez Branżową Szkołę I Stopnia im. kpt. Stefana Pogonowskiego w Radzyminie. Podczas finału uczniowie szkół z Radzymina, Wołomina, Marek i Zielonki wykazali się ponadprzeciętną wiedzą z zakresu szeroko pojętej tematyki Powstania Styczniowego. Muzeum Niepodległości przekazało albumy *Powstanie styczniowe* na ręce dyrektorów poszczególnych szkół, aby kolejni uczniowie mogli pogłębiać wiedzę o Powstaniu Styczniowym w szkolnych bibliotekach. Książki to także wyraz uznania i podziękowania dla organizatorów, dyrektorów, nauczycieli, pedagogów, uczniów za czas i trud, włożony w przygotowanie do konkursu.

3 marca: W Audytorium im. Stefana Dembego w Bibliotece Narodowej odbył się koncert poświęcony pamięci Jerzego Kozańskiego, poety, żołnierza AK, powstańca warszawskiego. Wydarzenie pt. *Ocalony przez poezję* organizowały następujące instytucje: Biblioteka Narodowa, Narodowe Centrum Kultury, Fundacja Między Słowami i Biblioteka Warszawskiej Prowincji Kapucynów. Muzeum Niepodległości w Warszawie objęło patronat honorowy nad koncertem.

5 marca: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyły się kolejne zajęcia w ramach cyklu „Rodzinna niedziela w Muzeum Niepodległości”. Dział Edukacji tym razem, z okazji zbliżającego się Dnia Kobiet, skupił się na przedstawieniu *Bohaterek w gorsetach* – Polek, które na różne sposoby walczyły o swoją ojczyznę, zwłaszcza w okresie zaborów. Uczestnicy rozmawiali o tym, co kobiety, bez względu na pochodzenie czy stan majątku, mogły zrobić dla Polski i jak się ubierały. Następnie wykonano biżuterię inspirowaną tą, którą można było obejrzeć na wystawie „Polonia Restituta”.

8 marca: Adiunkt Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej Michał Cieślak prowadził pogadankę i lekcję historii na temat Powstania Styczniowego w CLVII LO im. Marii Skłodowskiej-Curie dla jednej z klas maturalnych.

9 marca: Z okazji 82. rocznicy wykonania wyroku na Igo Symie w Muzeum Więzienia Pawiak odbyła się prelekcja edukacyjna w wykonaniu edukatorki Kingi Biedrzyckiej. 7 marca 1941 roku w swoim mieszkaniu przy ulicy Mazowieckiej 10 wyrokiem ZWZ został zastrzelony Igo Sym. Był to przedwojenny aktor filmu

polskiego i niemieckiego, organizator okupacyjnego życia teatralnego na terenie Generalnego Gubernatorstwa i jednocześnie konfident gestapo. Zamach ten odbił się szerokim echem w całej Warszawie oraz poza jej granicami. Pociągnął za sobą falę represji oraz aresztowań. W odwecie za Syma zostali osadzeni na Pawiaku znani polscy aktorzy i aktorki, m.in. Stefan Jaracz i Leon Schiller.

9 marca: W Galerii Brama Bielańska odbył się wernisaż wystawy „Ballada Napoleńska. 210 lat od upadku Księstwa Warszawskiego”. Ekspozycja składała się z dwóch części. Pierwsza to wystawa planszowa pt. „Dał nam przykład Bonaparte!”, użyczona przez Muzeum Zbrojownia na Zamku w Liwie, a druga to pocztówki o tematyce napoleńskiej i Księstwa Warszawskiego ze zbiorów prywatnych znanego mazowieckiego kolekcjonera Mariana Sołobodowskiego.

9 marca: Muzeum Niepodległości ogłosiło XXII edycję konkursu „Mazowsze – moja mała ojczyzna” pod patronatem honorowym Marszałka Województwa Mazowieckiego. Celem konkursu jest zwrócenie uwagi uczestników na ich „małe ojczyzny” i wzbudzanie wrażliwości wobec najbliższego otoczenia, kształtowanie świadomości patriotycznej w odniesieniu do domu rodzinnego, miejsca zamieszkania, regionu, bliższe poznanie własnego otoczenia, ze szczególnym uwzględnieniem wartości dziedzictwa kulturowego (zabytki, miejsca pamięci, lokalne tradycje i obyczaje itp.). Konkurs przeznaczony jest dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz nauczycieli.

10 marca: W Galerii Brama Bielańska otwarto wystawę „Być Kobietą... Twórczość młodego pokolenia”. Zaprezentowano prace młodej mazowieckiej artystki Zuzanny Koźlakiewicz, która swoją przygodę z malarstwem rozpoczęła mając 6 lat. Podczas zajęć plastycznych odkryła swoją pasję do malowania, poznała wiele technik rysunku i malarstwa, a jej prace zostały wielokrotnie wyróżnione w konkursach. Jest laureatką między innymi konkursu „Interpretacji plastycznej wiersza Cypriana Kamila Norwida”, organizowanego przez Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, konkursu „Kardynał Stefan Wyszyński – Wielki Polak”, organizowanego przez Parafię Rzymskokatolicką w Mławie oraz konkursu „Natura dla wody”, organizowanego przez zakład WODKAN w Ciechanowie. Artystka zajęła również I miejsce w ogólnopolskim konkursie „Niepodległa, Niepokorna” z okazji 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę.

10 marca: W Muzeum Niepodległości odbyło się szkolenie dla nauczycieli polonijnych, organizowane we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji Polskiej za Granicą. Intensywny dzień rozpoczęło spotkanie, w czasie którego kierownik Działu Edukacji, Lech Marchlewski, powitał uczestników. Goście obejrżeli film wprowadzający w historię Muzeum oraz mieli okazję zapoznać się z ofertą edukacyjną. Teresa Kołakowska, kierowniczką Akademii Seniora, opowiedziała również o działalności Akademii. Następnie Magda Bilińska, koordynatorka spotkania, oraz Wiesława Dłubak-Beldycka poprowadziły zajęcia na wystawach stałych oraz w sali edukacyjnej. Joanna Oleszczuk wspomogła przedsięwzięcie od strony technicznej. Edukatorzy opowiedziały o wystawie, a także podzieliły się swoimi pomysłami w zakresie edukacji patriotycznej. Nauczyciele równie chętnie wymieniali się swoimi doświadczeniami.

11 marca: Na terenie pasażu Galerii Północnej w Warszawie na czas Nocy Muzeów i Zakupów Muzeum Niepodległości otworzyło stoisko z wydawnictwami muzealnymi. Odbyły się również warsztaty dla dzieci z historii i budowy książki, które poprowadził Piotr Maroński z Biblioteki MN.

15 marca: W Czytelnicy Naukowej Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Targówek m.st. Warszawy odbył się wieczór wspomnień „W 32. rocznicę śmierci prof. Stanisława Lorentza”. Gościem spotkania była dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Niepodległości. Wydarzenie współorganizowało Towarzystwo Przyjaciół Warszawy Oddział Miłośników Bródna.

15 marca: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów odbyło się spotkanie pt. *Powstanie w Warszawie i na Mazowszu, represje po klęsce*, w ramach cyklu „Warszawa na zakrętach historii” współorganizowanego z Warszawskim Magazynem Ilustrowanym „Stolica”. W roli prelegentów wystąpili m.in.: prof. dr hab. Anna Kuligowska-Korzenińska, prof. UW dr hab. Michał Wardzyński i Jerzy S. Majewski.

15 marca: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów miało miejsce kolejne spotkanie z cyklu Salon Dobrej Książki im. Tadeusza Górnegó, pt. *Moje wspomnienia z Litwy*. Wzięli w nim udział: dr Michał Ceglarek – redaktor naukowy opracowania, dr hab. Tomasz Kargol – prof. UJ, Instytut Historii UJ, dr Marcin Schirmer – prezes Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, Piotr Maroński – bibliotekarz Muzeum Niepodległości.

15 marca: Pracownicy Muzeum Niepodległości zwiedzili wystawę „Ramię przy ramieniu? Żydzi w polskich dążeniach niepodległościowych 1794–1918” w Żydowskim Instytucie Historycznym. Po ekspozycji oprowadził Jakub Bendkowski, jeden z jej twórców. Muzeum Niepodległości w Warszawie było partnerem wystawy.

16 marca: Odbyła się transmisja spotkania online, poświęconego Aleksandrowi Sochaczewskiemu. Wydarzenie towarzyszyło wystawie czasowej „Ramię przy ramieniu? Żydzi w polskich dążeniach niepodległościowych 1794–1918” Żydowskiego Instytutu Historycznego. Postać XIX-wiecznego artysty malarza, reprezentanta romantyzmu oraz sybiraka przybliżył słuchaczom Andrzej Kotecki, kustosz Mauzoleum Walki i Męczeństwa przy alei Szucha. Spotkanie poprowadziła Małgorzata Karolina Piekarska, kierownik Działu Zbiorów Muzeum Niepodległości. Transmisja z wydarzenia odbyła się na Facebooku ŻIH. Muzeum Niepodległości było partnerem wystawy.

16 marca: W Wilanowskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku w Centrum Kultury Wilanów dr Beata Michalec – zastępca dyrektora ds. programowych zaprezentowała wykład pt. *Tekla z Bądarzewskich Baranowska, zapomniana kompozytorka z Mazowsza*.

16 marca: W Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odbyła się prezentacja wystawy planszowej pt. „Ignacy Jan Paderewski (1860–1941). Mąż Stanu i Artysta”. Uczestnicy wydarzenia mieli okazję wspólnie podyskutować na temat biografii tego wybitnego artysty i męża stanu, którego udział w odzyskaniu przez Polskę niepodległości był ogromny. Spotkanie poprowadził kierownik Oddziału Jarosław Jaskólski. Na wernisażu obecny był jeden z autorów scenariusza – Leszek Więckowski oraz dr Beata Michalec – zastępca ds. programowych dyrektora Muzeum Niepodległości w Warszawie. Za realizację wystawy odpowiadała Fundacja Księstwo Ziębickie. Ekspozycja planszowa ma charakter edukacyjny i planowane jest jej wypożyczenie innym placówkom muzealnym i oświatowym w całym kraju.

17 marca: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyło się kolejne spotkanie edukacyjne poświęcone monografii Wandy Kiedrzyńskiej pt. *Ravensbrück – kobiecy obóz koncentracyjny*. Jednym z zagadnień opisanych w przywołanej książce był fenomen tajnego nauczania, które miało miejsce za obozowymi drutami. Kwestia ta stanowiła temat przewodni wydarzenia. Zaproszeni goście mieli możliwość wysłuchać Hanny Nowakowskiej z Fundacji Cultura Memoriae,

której mama i babcia były więźniarkami obozu, oraz Danuty Drywy z Muzeum Stutthof w Sztutowie. Obie przybliżyły zebranim najważniejsze informacje odnoszące się do obozowych tajnych kompletów. Na zakończenie pierwszej części spotkania wszyscy chętni otrzymali egzemplarz wspomnianej wyżej książki W. Kiedrzyńskiej. Jako drugą część wydarzenia zaplanowano oprowadzenie kuratorskie po wystawie czasowej pt. „Tajne nauczanie Polek w KL Ravensbrück. *A ja właśnie przed śmiercią chcę wiedzieć jak najwięcej*”. Po ekspozycji plenerowej, którą przygotowało Muzeum Stutthof w Sztutowie, oprowadziła jej współautorka Danuta Drywa. Spotkanie poprowadził kustosz Robert Hasselbusch.

20 marca: W Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego odbyła się konferencja naukowa oraz otwarcie wystawy pt. „Ludowy Związek Kobiet w walce o wolną Polskę”. Muzeum Niepodległości w Warszawie było współorganizatorem wydarzenia.

21 marca: Uczniowie warszawskich szkół rozegrali grę miejską „O akcji pod Arsenalem”, zorganizowaną w związku z 80. rocznicą wydarzenia. Dzięki temu mogli lepiej poznać okoliczności akcji, odwiedzić miejsca, które były związane z *Kamieniami na szaniec*. Ostatnim elementem wydarzenia była wizyta w Muzeum Więzienia Pawiak.

23 marca: W Muzeum Więzienia Pawiak odbyła się prelekcja edukacyjna Roberta Hasselbuscha pt. *Akcja pod Arsenalem – przebieg i sylwetki uczestników*. Prelekcja przybliżyła między innymi działalność konspiracyjną harcerzy Szarych Szeregów. Ukazała okoliczności aresztowania Jana Bytnara, jego uwięzienie na Pawiaku, przebieg przesłuchań na Szucha oraz zaplanowanie i przeprowadzenie akcji pod Arsenalem.

23 marca: W Muzeum Niepodległości w Warszawie otwarto wystawę „Portret z wierszy i pamięci. Grupa Poetycka »Wołyń«”. Na wernisażu, w imieniu dyrekcji Muzeum Niepodległości, gości powitał kierownik Działu Historii i Badań Naukowych dr Krzysztof Bąkała. Następnie prof. Lech Wojciech Szajdak – autor wystawy, syn Stefana Szajdaka – współzałożyciela Grupy Poetyckiej „Wołyń”, przybliżył zgromadzonym historię powstania oraz postaci członków grupy poetyckiej. Gośćmi wernisażu byli m.in: Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik, Dyrektor Muzeum Romantyzmu w Opinogórze Monika Salamon-Miłoboszevska oraz Andrzej Grzyb

poseł na Sejm RP. Wystawa, w wersji językowej polsko-ukraińskiej, ukazuje najważniejsze dokonania Grupy Poetyckiej „Wołyń”, przedstawia sylwetki poetów oraz fragmenty ich wierszy. Uzupełnieniem ekspozycji są tomiki poezji oraz obrazy malarskie z Wołynia.

24 marca: W Miejskiej Bibliotece Publicznej – Hrubieszowskim Centrum Dziedzictwa im. Krystyny i Stefana Du Chateau uroczystie otwarto wystawę „Hubal. Henryk Dobrzański 1897–1940”, przygotowaną przez Muzeum Niepodległości w Warszawie we współpracy ze Stowarzyszeniem „Hubalowa Rodzina”. W uroczystości wziął udział Henryk Sobierajski – wnuk mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala” z małżonką, a Zespół Wokalny „Hubal”, działający przy Klubie 2. Hrubieszowskiego Pułku Rozpoznawczego, zaprezentował koncert pieśni patriotycznych. Wykonano również pieśń pt. *Hubalowa legenda*.

25 marca: Harcerze z całej Polski odwiedzili Muzeum Więzienia Pawiak oraz Mauzoleum Walki i Męczeństwa. Miało to związek z akcją „Rajd Meksyk 2023” – wydarzeniem dla młodzieży zorganizowanym przez Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej z okazji 80. rocznicy akcji pod Arsenalem. Młode osoby zwiedzały muzealną ekspozycję oraz brały udział w pokazie niesienia pomocy medycznej na dziedzińcu Muzeum Więzienia Pawiak.

25 marca: Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej odwiedzili harcerze w ramach 52. Rajdu „Arsenal” w związku z 80. rocznicą akcji pod Arsenalem. Wydarzenie to skłoniło harcerzy do przyjrzenia się sylwetkom uczestników akcji oraz poznania rzeczywistości i codzienności w 1943 roku. Motywem rajdu były pszczoły, które nawiązują do konspiracyjnych nazw struktury Szarych Szeregów. W trakcie okupacji struktura organizacyjna ZHP odpowiadała nazewnictwu związanemu z budową pasieki. Dodatkowo pszczoły stały się symbolem współpracy – wartości wynikającej z przesłania Rajdu. Głównym celem 52. Rajdu „Arsenal” było zwrócenie uwagi na wartość braterskich i siostrzanych więzi oraz znalezienie sposobów na pielęgnowanie ich.

26 marca: Z okazji 80. rocznicy akcji pod Arsenalem delegacja Muzeum Niepodległości złożyła kwiaty pod tablicą upamiętniającą to wydarzenie (Arsenal, róg ulic Stare Nalewki i Długa).

28 marca: W Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów miała miejsce kolejna edycja Wszechnicy Kościuszkowskiej pod tytułem *Tadeusz Kościuszko i inni w Ameryce*. W trakcie spotkania odbyły się prelekcje

tematyczne: prof. dr hab. Izabelli Rusinowej – *Tadeusz Kościuszko i Thomas Jefferson*, dr. Andrzeja Żaka – *Amerykańskie przewagi T. Kościuszki*, dr. Adama Bochenka – *Co ten Kościuszek w głowach porobił, czyli o Lappier’ze i Zeltner’ze*, dr. Krzysztofa Jabłonki – *Maurycy Beniowski w Ameryce*. Wydarzenie było transmitowane na kanale Muzeum Niepodległości w serwisie YouTube.

29 marca: W Muzeum Niepodległości odbył się finał wystawy plenerowej „Gabriel Narutowicz (1865–1922) – pierwszy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. W stulecie wyboru i śmierci”. W trakcie tego wydarzenia zaprezentowano film *Śmierć prezydenta* z 1977 roku w reżyserii Jerzego Kawalerowicza.

30 marca: W Oranżerii Muzeum Romantyzmu w Opinogórze zorganizowano kolejne spotkanie w ramach „Mazowieckiego Wędrownego Instytutu Europejskiego im. Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego”. Wydarzenie przygotowane zostało przez Muzeum Niepodległości w Warszawie, Fundację My Obywatele UE, Samorząd Województwa Mazowieckiego oraz Urząd Gminy w Opinogórze Górnej. Mazowiecki Wędrowny Instytut Europejski to inicjatywa Samorządu Województwa Mazowieckiego, która zapoczątkowana została podczas podsumowania roku Jastrzębowskiego na Mazowszu. Spotkanie składało się z dwóch części. W pierwszej odbył się panel na temat zasady jedności w Unii Europejskiej oraz znaczenia funduszy europejskich dla lokalnej społeczności, a w drugiej inscenizacja historyczna – odczyt *Konstytucji dla Europy* autorstwa W.B. Jastrzębowskiego w wykonaniu Olgierda Łukaszewicza, Stanisława Biczyski oraz Moniki Goździk.

Dorota Panowek